

принципи відкритості та підзвітності судової системи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12>

УДК 342.9

Кузь Т. В.

*викладач кафедри адміністративного
права та судочинства,
Західноукраїнський національний університет*

Присяжнюк М. О.

*викладач кафедри адміністративного
права та судочинства,
Західноукраїнський національний університет*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

З метою утвердження принципів сервісної держави, забезпечення впровадження євроінтеграційних процесів, а також захисту прав та законних інтересів приватних осіб у відносинах з органами публічного адміністрування, підвищення ефективності діяльності цих органів та сприяння обмеженню проявів бюрократизму й корупції з боку державних службовців, важливим є впровадження принципів адміністративної процедури в практичну діяльність усіх суб'єктів владних повноважень. Завдяки дотриманню принципів, як основоположних засад, можна забезпечити правовий механізм їх належної взаємодії з приватними особами.

Система принципів адміністративної процедури визначена в статті 4 Закону України «Про адміністративну процедуру» [1]. Аналізуючи їх, можемо дійти висновку, що вона формується на основі «загальних» та «спеціальних» принципів.

Н. Л. Губерська, до загальних принципів відносить ті, що «мають фундаментальне значення для закріплення і регулювання усієї процедурної діяльності в державі» [2, с. 48]. Сюди належать принцип верховенства права, рівності перед законом та відкритості.

До числа спеціальних принципів на думку Ю. М. Фролова можна віднести ті, що «стосуються власне процедурної діяльності і відповідають сучасним європейським та світовим стандартам в галузі адміністративного права» [3, с.

692]. Сюди відносяться: гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; відкритість; пропорційність; офіційність; обґрунтованість; ефективність; безсторонність адміністративного органу; добросовісність і розсудливість; своєчасність і розумний строк; презумпція правомірності дій та вимог особи; гарантування ефективних засобів правового захисту [4, с. 38].

Правильне розуміння та тлумачення всіх принципів процедурного характеру дає можливість уникати та вирішувати колізійні питання в правозастосовчій діяльності.

Одним з центральних принципів адміністративної процедури з числа «спеціальних» є гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про адміністративну процедуру» особа має право бути заслуханою адміністративним органом, надавши пояснення та/або заперечення у визначеній законом формі до прийняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес особи [1].

Право бути вислуханою надає особі, щодо якої можуть бути прийняті несприятливі (негативні, обтяжуючі) адміністративні акти, можливість подавати усні або письмові зауваження, витребовувати або надавати документи, які стосуються обставин адміністративної справи. Для того, аби забезпечити дієвість цього принципу, адміністративний орган зобов'язаний інформувати та консультувати учасників адміністративного провадження з питань, що стосуються адміністративного провадження, а також брати до уваги будь-які аргументи, факти та докази, які представить особа [5].

Даний принцип тісно пов'язаний із принципом відкритості, який передбачає, що «учасник провадження має право знати про початок адміністративного провадження та про своє право на участь у такому провадженні, а також право на ознайомлення з матеріалами відповідної справи»[1]. Така інформація має надаватися до прийняття відповідним органом рішення у справі. Також орган публічного адміністрування зобов'язаний здійснювати консультування особи з питань, які стосуються конкретної адміністративної справи, роз'яснивши особі її права.

Належне втілення принципу гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні на практиці дасть можливість уникнути так званих «формальних» відмов у задоволенні заяв, якщо заявником подається неповний перелік поданих документів або ж з підстав виявлення недостовірних відомостей у них. В кожному випадку особі має надаватися можливість додати документи або усунути наявні недоліки.

На захист прав особи в адміністративному провадженні спрямований ще один спеціальний принцип адміністративної процедури – принцип презумпції правомірності дій і вимог особи. Відповідно до ст. 15 Закону України «Про адміністративну процедуру» дії та вимоги особи є правомірними, доки інше не буде доведено під час розгляду та/або вирішення справи [1].

Отже, презумпція правомірності дій і вимог особи полягає у припущенні, що особа, яка звертається до адміністративного органу з певною вимогою, діє правомірно до того часу, поки орган або посадова особа своїм рішенням не доведе протилежну позицію. Зазвичай будь-які сумніви щодо правомірності дій такої особи, повинні тлумачитися на її користь. В той же час саме орган

публічного адміністрування зобов'язаний всебічно з'ясувати обставини справи.

Даний принцип має на меті захистити особу, яка звертається до адміністративного органу від необґрунтованих вимог з його сторони щодо необхідності доведення правомірності позиції такої особи.

У тісному зв'язку з цим принципом-презумпцією перебуває принцип офіційності, який вказує на те, що «адміністративний орган зобов'язаний встановлювати обставини, що мають значення для вирішення справи, і за необхідності збирати для цього документи та інші докази з власної ініціативи, у тому числі без залучення особи витребувати документи та відомості, отримувати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи» [1].

Суть цього принципу зводиться до того, що у випадку, коли у володінні адміністративного органу, органу державної влади чи місцевого самоврядування, а також підприємств, установ або організацій, що належать до сфери їх управління наявна інформація чи документи, то такі відомості адміністративний орган збирає самостійно (наприклад, отримує інформацію з Державних реєстрів або в порядку міжвідомчої взаємодії).

Часто на практиці виникають правові колізії, які по'язані саме з реалізацією принципу офіційності, коли адміністративні органи відмовляють заявникам у задоволенні їхніх заяв, коли останні подають неповний перелік документів. Відтак, такі відмови можуть бути оскаржені в порядку адміністративного судочинства з посиланням на ст. 16 ЗУ «Про адміністративну процедуру» як порушення принципу офіційності.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що практична реалізація принципів адміністративної процедури має на меті уникнути правових колізій та забезпечити дієвий правовий механізм взаємодії органів публічної адміністрації з приватними особами.

Вище охарактеризовані принципи розкривають сутність концепції сервісної держави, яка полягає в тому, що основою здійснення публічного адміністрування є насамперед забезпечення захисту прав та свобод людини та вільний доступ до користування адміністративними послугами, надання яких держава гарантує своїм громадянам.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення 10.04.2024)
2. Губерська Н. Л. Основні принципи організації та реалізації адміністративних процедур. *Публічне право*. 2015. № 1. С. 48-56.
3. Фролов Ю. М. Адміністративні процедури: зміст та особливості // Форум права. 2013. № 3. С. 692–698.
4. Адміністративна процедура : конспект лекцій. І.В. Бойко, О.Т. Зима, О.М. Соловійова; за заг. ред. І.В. Бойко. Харків. Право, 2017. 132 с.
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. 545 с.